

OULU

Oulu Capital
of Northern
Scandinavia

Kulttuurisivustot näkyville

Hankeraportti

Oulun kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto

Anne Rätti

31.3.2015

Sisälllys

1	Johdanto	3
2	Hankkeessa käsitellyt sivustot	3
3	Hankkeen organisoituminen ja talous	4
3.1	Ohjausryhmä	4
3.2	Henkilöstö ja talous	4
3.3	Koulutukset ja esittelyt	5
4	Hankkeen toteutus	5
4.1	Kirjailijat Oulussa	6
4.2	Musiikin ja säveltäjien Oulu	6
4.3	Oulun Arkki	7
4.4	Pakkala-kirjailijahakemisto	7
4.5	KirjastoVirma	7
4.6	Pohjoista kirjallisuutta	7
4.7	Konttiukko pohjoisessa: Elias Lönnrotin yhteydet Pohjois-Suomeen	8
4.8	Oulun kaupunginkirjaston historiaa	8
4.9	Oululaiskirjailijoiden jalanjäljillä	8
4.10	Saran sisaret: Naiskirjallisuuden perinnettä Suomessa 1800-luvulta 1900-luvun alkuun	8
5	Jatkotoimenpiteet	9
Liite 1.	Digi.fi -palvelun käytettävyydestä	10
Liite 2.	Henkilökunnan tietokilpailu kulttuurisivustoista	11

1 Johdanto

Oulun kaupunginkirjastossa on tuotettu useita merkittäviä kulttuurisia sivustoja, esim. Kirjailijat Oulussa, Musiikin ja säveltäjien Oulu, Oulun Arkki ja Pohjoista kirjallisuutta. Kulttuurisivustot näkyville -hankkeen tavoitteena on koota verkossa olevat pohjoista kulttuuria esittelevät sivustot yhteen, jotta käyttäjät löytäisivät sivustoilla olevat laajat sisällöt.

Keskeinen osa hankkeessa oli varmistaa, että yhteinen kokonaisuus olisi hakukelpoinen Finnassa ja muissa kansallisissa käyttöliittymäratkaisuisissa. Hanketta aloitettaessa ei ollut päätetty valmiiksi, miten hankkeessa tullaan etenemään. Hankesuunnitelman mukaan yhden vaihtoehdon mukaan voitaisiin luoda erillisille sivustoille yhteinen aloitussivu, josta henkilö-, paikkakunta- ja asiasanahakemiston avulla löydettäisiin erillisiin kokonaisuuksiin. Hankkeessa päätettiin myös selvittää mahdollisuutta liittää sivustot KirjastoVirma-kokonaisuuteen. Tavoitteena oli myös luoda eri sivustoille moderni graafinen ilme.

2 Hankkeessa käsitellyt sivustot

Vuonna 2001 avatun **Kirjailijat Oulussa** -sivuston tavoitteena oli tehdä tunnetuksi Oulun ja sen lähiympäristön kirjallista perintöä ja nykypäivää. Sivustossa on 20 laajaa kirjailijaesittelyä. Vaikka kokonaisuus on tekniseltä toteutukseltaan ja visuaaliselta ulkoasultaan vanhentunut, saadaan sen teksteistä ja kuva-aineistosta palautetta usein: sivuja käytetään paljon ja ne ovat saavuttaneet yleisönsä.

Musiikin ja säveltäjien Oulu -sivuston tilanne on edellä kuvatun kaltainen. Sivusto valmistui 2000-luvun alkuvuosina ja se on toteutukseltaan vanhentunut. Sivustolla olevaa tietoa ei kuitenkaan useinkaan löydy mistään muualta, ei painetuista eikä myöskään sähköisistä lähteistä.

Oulun Arkki sisältää vanhaa Pohjois-Pohjanmaata käsittelevää kirjallisuutta, nuotteja, artikkeleita ja erilaisia pienpainatteita digitaalisessa muodossa. Pääosa aineistosta on Oulun kaupunginkirjaston digitoimaa, mukana on myös muiden kulttuuritoimijoiden verkkoaineistoja, mm. Pohjois-Pohjanmaan museon Uuno Laukan kuva-arkisto. Oulun Arkin aineiston valinnassa on keskitytty sellaiseen paikallisesti merkittävään aineistoon, jota muut tahot eivät ole digitoineet. Osa aineistosta on sellaista, jota ei ole säilynyt missään muualla kuin Oulun kaupunginkirjaston kokoelmissa.

Pakkala-kirjailijahakemisto sisältää noin 820 pohjoispohjalaisen kirjailijan, harrastajakirjoittajan ja sarjakuvataiteilijan elämää ja tuotantoa koskevia tietoja. Sivusto on luotu vuonna 2007 ja sen sisältämiä kirjailijatietoja ylläpidetään aktiivisesti.

KirjastoVirma uudistettiin vuonna 2014 Kuusamon kaupunginkirjaston hallinnoimassa hankkeessa siirtämällä sen kuva-arkisto Omeka-pohjalle ja muu aineisto Drupalille. Se on luotu Oulun ympärikuntien kirjastojen kotiseutuhankkeissa 2000-luvulla.

Lisäksi Oulun kaupunginkirjasto on tuottanut seuraavat sivustot:

- **Pohjoista kirjallisuutta** -kokonaisuus valmistui 2013 ja siinä esitellään toistasataa pohjoista kirjailijaa.

- **Konttiukko pohjoisessa** esittelee Lönnrotin juhluvuoden Lönnrot-aiheista näyttelyä, joka keskittyy Lönnrotin toimintaa Pohjois-Suomessa ja hänen yhteyksiinsä Ouluun.
- **Oulun kaupunginkirjaston historiaa** on 2000-luvun alussa julkaistu sivusto. Se sisältää kirjaston historiaa aina perustamisvuosista alkaen.
- **Oululaiskirjailijoiden jalanjäljillä** on Googlemapsiin vuonna 2005 tehty kävelyreitti Oulun keskustasta. Reitti kiertää noin 14 eri muistolaattaa tai muistomerkkiä. Pakkala-kirjailijahakemisto sisältää noin 820 pohjoispohjalaisen kirjailijan, harrastajakirjoittajan tai sarjakuvataiteilijan elämää ja tuotantoa käsitteleviä tietoja.
- **Saran sisaret** esittelee "unohtuneita" suomalaisia naiskirjailijoita, joiden teoksia julkaistiin 1800-luvun jälkipuoliskolla ja 1900-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. Alun perin teksti liittyi Oulun kaupunginkirjastossa keväällä 1990 pidettyyn Saran unohdetut sisaret - näyttelyyn, ja sen keskeisenä lähtökohtana oli tuoda esiin kotimaisen naiskirjallisuuden vähän tunnettua ja tutkittua perinnettä Sara Wacklinista (1790-1846) lähtien.

3 Hankkeen organisoituminen ja talous

3.1 Ohjausryhmä

Ohjausryhmän jäsenet:

Maija Saraste, kirjastotoimen apulaisjohtaja, ohjausryhmän pj.

Anne Rätti, projektityöntekijä

Heidi Karhu, palvelupäällikkö

Irma Kyrki, kirjastonhoitaja

Jaana Märsynaho, kirjastonhoitaja

Ohjausryhmä kokoontui hankkeen aikana 4 kertaa täydellä kokoonpanolla. Lisäksi pidettiin useita työkokouksia pienemmällä kokoonpanolla.

3.2 Henkilöstö ja talous

Hankkeen toteuttamiseksi haettiin rahoitusta Pohjois-Pohjanmaan Aluehallintovirastolta yhteensä 22 500 euroa. Omarahoitusosuudeksi arvioitiin 7 700 euroa.

Hankkeen budjetti

henkilöstökulut	25 200 e
vuokrat	500 e
palvelujen ostot	4 000 e
matkakustannukset	500 e
yhteensä	30 200 e

Hankkeelle myönnettiin avustusta 22 000 euroa.

Hankkeeseen palkattiin hanketyöntekijäksi FM/DI Anne Rätti ajalle 10.10.2014-28.2.2015. Hankerahoituksella on ostettu asiantuntija-apua Omeka-käyttöliittymän hallinnan opetteluun.

Budjetin toteutuminen

henkilöstökulut, hanketyöntekijän palkka	14 133
henkilöstökulut (oman työn ohella)	14 397
vuokrat (tietokone)	229
asiantuntijapalvelujen ostot	559
matkakustannukset	382
muut kulut	31
yhteensä	29 731 euroa

Toteutuneista kustannuksista hankkeen omarahoitusosuus oli 7 731 euroa, mikä on 26 % hankkeen kuluista. Hankkeelle kirjattuja työtunteja hanketyöntekijän työpanoksen lisäksi oli 339 tuntia.

3.3 Koulutukset ja esittelyt

Ennen hankkeen varsinaista aloitusta kirjastosta kolme henkilöä osallistui Omeka-käyttöliittymää esittelevään kokoukseen Seinäjoen maakuntakirjastossa 28.8.

Hankkeen puitteissa järjestettiin kirjaston henkilökunnalle kaksi koulutusta. Omeka-järjestelmäkoulutuksessa 23.1. Matti Lassila Jyväskylästä opetti kahta henkilöä järjestelmän ylläpitoon. Dublin Core –koulutuksessa Aija Laine Turusta opasti samoin kahta henkilöä. Jälkimmäisestä koulutuksesta ei tullut kirjastolle kuluja, koska se maksettiin Kirjastot.fi:n projektirahoilla.

Kulttuurisivustot näkyville -hanketta on esitelty

- Oulun kaupungin kulttuurin johtotiimissä maanantaina 8.12. klo 14-15 (10 henkilöä).
- Oulun kaupunginkirjaston henkilökunnalle hanketta esiteltiin torstaina 11.12. klo 13-14 (5 henkilöä).

Hankkeen tuloksista tiedotetaan sekä Oulun kaupunginkirjaston että maakuntakirjastojen henkilökunnalle maakuntakirjastokokouksessa toukokuussa 2015. Lisäksi kirjaston henkilökunnalle järjestetään tietokilpailu uudistetuista sivustoista tavoitteena innostaa perehtymään sivustoihin (ks. Liite 2).

4 Hankkeen toteutus

Hankkeen aluksi selvitettiin kirjaston tuottamien kulttuurisivustojen nykytilanne.

Sivuston nimi	Perustamisvuosi	Laajuus	Teknisesti vanhentunut	Sisällön päivitystarve
Kirjailijat Oulussa	2001	yli 200 sivua, 21 kirjailijaa	Kyllä	Hietala, Skiftesvik, Röyhkä, Väisänen
Musiikin ja säveltäjien	2004	n. 170 rockbändiä, 25	Kyllä	Päivitetään jatkuvasti

Oulu		kuoroa, 27 säveltäjää		
Oulun Arkki	2007	17 sivua	Ei	Ei
Pakkala-kirjailijahakemisto	2007	n. 820 kirjailijaa, harrastajakirjoittajaa tai sarjakuvataiteilijaa	Ei	Ei
KirjastoVirma	uudistettu 2014	n. 50 sivua, 519 henkilöä	Ei	Ei
Pohjoista kirjallisuutta	2013	92 sivua	Ei	Kirjallisuuselämä Oulussa -osio, linkit
Konttiukko pohjoisessa	2002	19 sivua	Kyllä	Ei
Oulun kaupunginkirjaston historia	2003	10 sivua	Kyllä	Päättyy 1990-luvulle
Oululaiskirjailijoiden jalanjäljillä – kirjallisuuskävely	2005	14 kohdetta	Ei	Rikkinäiset kuvat
Saran sisaret	2000	64 kirjailijaa	Kyllä	Ei

Seuraavassa esitellään eri sivustoihin hankkeessa tehdyt ratkaisut.

4.1 Kirjailijat Oulussa

Kirjailijat Oulussa -sivustosta päätettiin irrottaa *Punainen akvaario* -osuus, joka esittelee 1960- ja 1970-lukujen kirjallista ilmapiiriä ja radikalisoitumista Oulussa. Sivusto lisättiin Pohjoista kirjallisuutta -sivustolle etusivun alle, jossa myös käsitellään 2000-luvun kirjallisuuselämää Oulussa.

Kirjailijat Oulussa -sivusto päätettiin siirtää LifeRay-pohjalle, jotta päästäisiin eroon teknisesti ja ulkonäöllisesti vanhentuneista sivuista. Pohjoista kirjallisuutta -kokonaisuus katsottiin sopivaksi sijoituspaikaksi myös Kirjailijat Oulussa -sivustolle. Rakenteellisesti LifeRay-pohja on erilainen kuin vanha sivu, joten sivujen hierarkiaa jouduttiin muokkaamaan. Elävien kirjailijoiden tuotanto päivitettiin vuoteen 2015.

4.2 Musiikin ja säveltäjien Oulu

Aluksi pohdittiin mahdollisuutta tehdä yhteistyötä Lapin kirjaston PopuLappi-tietokannan kanssa, joka painottuu uudempiin muusikoihin ja yhtyeisiin. Musiikin ja säveltäjien Oulun Rock-sivujen painopiste on kuitenkin 1960-luvulta 1990-luvun alkuun, joten päätettiin pitää sivusto omana kokonaisuutenaan.

Tämän jälkeen selvitettiin mahdollisuutta siirtää sivusto omalle LifeRay-pohjalle. Oulun kaupungissa tullaan edelleenkin käyttämään LifeRay-julkaisujärjestelmää, joten Musiikin ja säveltäjien Oulu -sivustolle löytyisi pitempiaikainen ratkaisu. Päätettiin myös nimetä sivusto uudella tavalla sen mahdollistamiseksi, että sivustoa voidaan laajentaa tulevaisuudessa. Sivuston nimeksi tuli Pohjoista musiikkia. Vanha Musiikin ja säveltäjien Oulu siirrettiin uudelle sivustolle LifeRay-pohjalle. Uusi sivupohja asetti vaatimuksia rakenteen uudistamiselle, joten

sivustohierarkiaan tehtiin muutoksia. Joihinkin hierarkiamuutoksen takia syntyneisiin uusiin sivuihin kirjoitettiin uutta tekstiä.

4.3 Oulun Arkki

Oulun Arkin uudelleensijoituksen selvittämiseksi tutkittiin kirjastot.fi:n Omeka-järjestelmäpohjaisen Digin käyttöliittymää. Digin käytettävyysoongelmia kommentoitiin kirjasto.fi:lle syksyllä 2014 ja kirjastot.fi muokkasi Digin ulkoasua käytettävämpään suuntaan. Aija Laine Kirjastot.fi:n Digitointi yleisissä kirjastoissa -hankkeesta perehdytti Dublin Core-kuvailujärjestelmään ja Digiin tallentamiseen. Oulun Arkin aineisto päätettiin siirtää Kirjastot.fi:n ylläpitämään Digi-palveluun, mitä puolsi Digin hyvä Google-hakukelpoisuus ja Dublin Core -kuvailujärjestelmän Finna-yhteensopivuus. Oulun Arkin digitoidusta aineistosta siirrettiin Digiin 67 teosta. Digitoidut lehtien ensinumero Nyyrikkiä lukuun ottamatta löytyvät Historiallisesta sanomalehtikirjastosta, joten niitä ei siirretty. Panun pakinoiden ja Veikko Juntusen nuottien luettelointitiedot sijaitsevat Ostrobotnia-tietokannassa, joten niiden ratkaisu jätettiin Aluetietokannat ajan tasalle -hankkeessa päätettäväksi.

Maaliskuussa 2015 tehtiin Digi-palvelun käytettävyydestä (ks Liite 1). Käytettävyydestä osallistui yhteensä 13 henkilöä, jotka olivat iältään 14-70-vuotiaita. Tuloksena löydettiin monia käytettävyyttä haittaavia ominaisuuksia. Tuloksista koottu raportti on esitelty kirjastojen yhteisessä Digi-palvelua kehittävässä kokouksessa ja raportti on toimitettu palvelusta vastaavalle kirjastot.fi:lle.

4.4 Pakkala-kirjailijahakemisto

Oulun kaupunginkirjaston tavoitteena on luopua omasta alueellisesta kirjailijahakemistosta. Kansallinen palvelu Kirjasampo ei tällä hetkellä kuitenkaan vastaa Oulun tarpeita kirjailijoiden alueellisen haun osalta. Kirjasammon haun kehittämistä on tehty yhteistyössä Kirjasammon kanssa ja yhteistyö jatkuu.

4.5 KirjastoVirma

KirjastoVirma koettiin hyväksi ja vasta uudistetuksi sivustoksi. Omeka-asiantuntija Matti Lassila kävi opastamassa KirjastoVirman kuva-arkiston taustalla toimivan Omeka-järjestelmän toiminnasta ja sen päivittämisestä. Omekaan perehtyminen katsottiin tärkeäksi myös kirjastot.fi:n Digi-palvelun toiminnan ymmärtämiseksi. Matti Lassilan käynnin jälkeen päivitettiin KirjastoVirman kuva-arkiston Omeka versioon 2.2.2.

4.6 Pohjoista kirjallisuutta

Pohjoista kirjallisuutta on varsin tuore ja kattava sivusto, joka on tehty yhteistyössä Oulun yliopiston kirjallisuusoppiaineen kanssa. Tämän hankkeen aikana päivitettiin vanhentuneet linkit ja teksti *Kirjallisuuselämää Oulussa 2000-luvulla* -osiossa. Pohjoista kirjallisuutta -sivuston rakennetta muokattiin, jotta Kirjailijat Oulussa -sivusto voitaisiin siirtää sivustolle. Tavoite oli varmistaa Kirjailijat Oulussa -sivuston tietojen löytymisen mahdollisimman helposti Pohjoista kirjallisuutta -sivuilta.

Samalla vaihdettiin Pohjoista kirjallisuutta -sivuston yläpalkki Oulun kaupungin visuaalisen ilmeen mukaiseksi.

4.7 Konttiukko pohjoisessa: Elias Lönnrotin yhteydet Pohjois-Suomeen

Konttiukko pohjoisessa -sivustosta päätettiin luopua ja siitä koottiin pdf-tiedosto, joka luetteloidtiin Oulun kaupunginkirjaston aineistotietokantaan ja yleisten kirjastojen digitoitua aineistoa sisältävään Digiin. Samassa yhteydessä varmistettiin kuvien käyttöoikeudet uudessa julkaisussa.

4.8 Oulun kaupunginkirjaston historiaa

Oulun kaupunginkirjaston historiaa -sivusto päätettiin siirtää KirjastoVirmaan, koska siellä on jo ennestään Oulun ympärikuntien kirjastojen historiaa. Sivuston sisältämät tiedot tallennettiin vielä pdf-dokumenttina, minkä jälkeen sivustosta luovuttiin. Pdf-dokumentti lisättiin yleisten kirjastojen digitoitua aineistoa sisältävään Digiin sekä luetteloidtiin Oulun kaupunginkirjaston aineistotietokantaan. Samassa yhteydessä varmistettiin kuvien käyttöoikeudet uudessa julkaisussa.

4.9 Oululaiskirjailijoiden jalanjäljillä

Oululaiskirjailijan jalanjäljillä on Googlemapiin tallennettu Oulun keskustan kävelykierros, joka kiertää kirjailijoiden muistolaattojen ja -patsaiden kautta. Kävelykierroksen karttapisteisiin on tallennettu tietoja kirjailijasta ja hänen tuotannostaan. Reitti on tehty Oulun kaupunginkirjastossa vuonna 2005, kun kaupunki vietti 400-vuotisjuhliaan.

Kävelykierroksen kuvalinkit ovat menneet rikki Oulun kaupunginkirjaston sivoustouudistuksessa. Sivuston kohtalosta päätetään myöhemmin.

4.10 Saran sisaret: Naiskirjallisuuden perinnettä Suomessa 1800-luvulta 1900-luvun alkuun

Saran sisaret -sivusto päätettiin poistaa verkosta. Saran sisaret -kirjailijoita verrattiin Kirjasampoon ja havaittiin, että Saran sisarien tiedoilla voi täydentää Kirjasammon kirjailijatietoja. Tiedot toimitettiin Kirjasammon informaattikolle, joka lisäsi kirjailijoiden elämäkertatiedot Kirjasampoon.

Saran sisarien kirjailijakohtaisista tiedoista laadittiin pdf-dokumentti, joka luetteloidtiin Oulun kaupunginkirjaston aineistotietokantaan ja yleisten kirjastojen digitoitua aineistoa sisältävään Digiin. Samassa yhteydessä varmistettiin kuvien käyttöoikeudet.

5 Jatkoimenpiteet

Hankkeen tiukasta aikataulusta huolimatta hankkeessa pystyttiin toteuttamaan melkein kaikki asetetut tavoitteet. Hankkeessa sekä suunniteltiin verkkoaineistojen uudistukset että toteutettiin muutokset muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Hankkeen päätyttyä kirjaston tuottamat kulttuuriset sisällöt ovat helpommin löydettävissä kirjaston kotisivujen kautta sekä tulevaisuudessa myös Finnan ja muiden kansallisten hakupalvelujen avulla. Hankkeen aikana pystyttiin luopumaan teknisesti vanhentuneista ratkaisuista ja siten turvaamaan aineistojen käytettävyys tulevaisuudessa.

Kulttuurisivustot-hankkeen jatkohankkeessa Aluetietokannat ajan tasalla tullaan selvittämään Pakkala-kirjailijatietokannan tulevaisuus. Myös Oululaiskirjailijoiden jalanjäljillä -kartan tulevaisuus päätetään vuoden 2015 aikana.

Hankkeessa mietittiin mahdollisuutta luoda yhteisiä sisältöjä muiden Oulun kaupungin kulttuurilaitosten kanssa. Hankkeen aikana esiteltiin tätä ajatusta Oulun kaupungin kulttuurilaitoksille, mutta asiasta ei ole toistaiseksi tehty päätöksiä. Kesällä 2015 tullaan jatkamaan neuvotteluja kaupungin muiden kulttuuritoimijoiden kanssa mahdollisesta yhteistyöstä alueellisten verkkoaineistojen julkaisemisessa.

Liite 1. Digi.fi -palvelun käytettävyydestä

1. Haluat selvittää, millaisia uusia kuvia ja kirjoja on liitetty palveluun. Mistä löytyy tuoreimmat?
2. Haluat löytää Oulun Arkki-kokoelman. Paljonko siihen kuuluu aineistoja? Haluat avata oppaan Kanteleen soiton alkeita. Suurena ja pienennä tekstiä.
3. Haluat löytää Tatu Vaaskivestä tietoja. Mistä etsit? Löydätkö Vaaskiven teoksen Huomispäivän varjo? Voitko avata sen?
4. Etsi Teuvo Pakkalan tekemä kuvallinen Aapinen.
5. Haluat etsiä avainsanalla Oulu. Löydätkö Runoelmia –kirjan? Kuka on sen kirjoittaja? Etsi teoksesta Tarina-niminen runo.
6. Haluat lisätä kuvan Facebook-sivullesi. Millainen käsitys sinulla on, onko se sallittua? Jos olet epävarma, mistä tarkistaisit asian?
7. Haluaisit löytää linja-auton kuvan. (Etsi tarkalla haulla) Avaa jokin kuva. Haluaisit tallentaa kuvan koneellesi. Miten se onnistuu?
8. Kartta: Etsi kartalta sinua kiinnostava paikka. Löydätkö mielenkiintoista luettavaa?

Kysely Digin käytettävyydestä käyttäjille:

Väite	Täysin samaa mieltä	Melko samaa mieltä	En osaa sanoa	Melko eri mieltä	Täysin eri mieltä
Sivustolla on helppo liikkua					
Tieto on helppo löytää					
Sivustoa on helppo käyttää					
Ulkoasu on miellyttävä					
Sivusto on hyödyllinen					
Sivustolla käytetty sanasto on ymmärrettävää					

Tähän voit kirjoittaa parannusehdotuksia ja havaitsemiasi ongelmia. Kiitos vastauksesta!

Liite 2. Henkilökunnan tietokilpailu kulttuurisivustoista

1. Mikä oli Irene Mendelinin esikoisrunokokoelman nimi?
2. Kerro esimerkki Elias Lönnrotin keksimistä haukkumasanoista.
3. Mikä oli Oulun kaupunginkirjaston ensimmäinen sivukirjasto?
4. Mikä on E. N. Mannisen nykyään tunnetuin teos ja milloin se on ilmestynyt?
5. Mikä oli A. E. Järvisen ammatti ja missä hän vaikutti?
6. Ketkä esiintyivät Kuusrockissa sunnuntaina 21.7.1985?
7. Mikä oli Kerttu Saalastin merkitys Oulun yliopiston perustamiselle?